

הזר הקרב יומת

וְאֵת אֶהֱרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד וְשָׂמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזֵר הַקָּרֵב יוּמָת: (במדבר ג י.)¹

וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָד תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דָּבָר הַמְצַוְחָ וְלִמְבִיט לְפָרְכָת וְעִבְדֵתְכֶם עֲבַדְתָּ מִתְּנָה אֶתְּךָ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזֵר הַקָּרֵב יוּמָת: (במדבר יח ז.)²

רשב"ם במדבר פרק יז פסוק כז – חיוב מיתה בעקבות פרשת קרח

"כל הקרב הקרב אל משכן ה' יומת" - כל איש ואיש אשר יקרב אל המשכן לשומרו או אל כלי המשכן עם הלויים ימות. שעדיין לא התרה בס הקב"ה שעדיין לא נכתב והזר הקרב יומת. ולכך הוא מזהירם בפרשה זו וזר לא יקרב אליכם, והזר הקרב יומת, שמכאן ואילך לא יקרב כלל ולא ימותו. שאפילו בפרשת אמור אל הכהנים שכתוב שם "דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יגש להקריב לחם אלהיו" - שם לא פסל אלא בעלי מומים, אבל זרים לא פסל. ומה שפסל בפרשה שלאחריה: "אמור אליהם כל איש אשר יקרב ... וטומאתו עליו", באוכל בטומאת הגוף מדבר, אבל בעבודת זרים במשכן ובכליו לא ראינו עדיין חיוב מיתה.³

רמב"ן במדבר הקדמה – בהקבלה למעמד הר סיני

אחר שביאר תורת הקרבנות בספר השלישי, התחיל עתה לסדר בספר הזה המצוות שנצטוו בענין אהל מועד. וכבר הזהיר על טומאת מקדש וקדשיו לדורות. ועתה יגביל את המשכן בהיותו במדבר, כאשר הגביל הר סיני בהיות הכבוד שם. צוה⁴: "והזר הקרב יומת", כאשר אמר שם: "כי סקול יסקל". וצוה: "ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו", כאשר הזהיר שם: "פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב". וצוה: "ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח", כאשר אמר שם: "וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו וגו'".⁵

¹ פרק ג בפרשתנו עוסק במינוי הלויים לתפקידים במקום בכורות ישראל, ככתוב בפסוק יב: "וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחֵתִי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם". הציווי "וְהָזֵר הַקָּרֵב יוּמָת" מופיע פעמיים בפרק זה. בפסוק י שהבאנו, שהוא לפני מינוי הלויים; ובפסוק לח: "וְהַחֲנִיִּים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קִדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִזְרָחָה מִשֶּׁה וְאֶהֱרֹן וּבְנָיו שְׂמֵרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָזֵר הַקָּרֵב יוּמָת", לאחר תיאור עבודת (פקודת) הלויים. כאילו הראשון מזהיר את בני ישראל (במיוחד את הבכורות) מלגשת אל הקודש והשני גם ובפרט את הלויים. וכפירוש אבן עזרא על הפסוק שלנו: "והזר הקרב לכהן, להיות עם כהונתם ישראלי או לוי יומת". וכבר קדם לכל אלה הפסוק בתחילת הספר, במדבר א נא: "וּבְנִסְעֵ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחִנַּת הַמִּשְׁכָּן יִקְיְמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָזֵר הַקָּרֵב יוּמָת".

² ציווי זה חוזר, מסיבות לכאורה ברורות, בפרשת קרח, לאחר מות קרח ועדתו שביקשו לערער על הכהונה. גם שם נראה שיש הבחנה וכפל אזהרה לכל אדם וללויים. ראו פסוקים ב-ה שם. וכבר קדם כאמור לכולם הציווי בתחילת ספר במדבר בפרק א פסוק נא שמדבר על הלויים דווקא: "וּבְנִסְעֵ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחִנַּת הַמִּשְׁכָּן יִקְיְמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָזֵר הַקָּרֵב יוּמָת". ועל כורחנו נאמר: "אין מוקדם ומאוחר מדוקדקים במקרא" (רש"י שמות ד כ). ראו [דברינו אין מוקדם ומאוחר בתורה – בפרשני המקרא](#), בפרט המקרה המיוחד של הפרקים הראשונים של ספר במדבר. בין כך ובין כך, כל הפסוקים שהבאנו הם מספר במדבר. האם עניין זה של "הזר הקרב יומת" הוא ייחודי לספר במדבר?

³ רשב"ם מאיר את עינינו שכל האזהרות הקודמות בספר ויקרא (אולי במובלע גם בספר שמות פרשת תצוה) להתקרב למקדש ולנהוג בקדושה בכהונה, לא כללו עונש מיתה. אך שים לב שפירוש רשב"ם זה הוא לא על הפסוק בפרשתנו, אלא על הפסוק בפרשת קרח בה קמו אנשים מישראל, ובראשם קרח משבט לוי, וערערו על כהונתו של אהרן וטענו: "כי כל העדה כולם קדושים" (במדבר טז ג). שים גם לב שפירוש רשב"ם זה הוא על פרק יז שם ולא על פרק יח בו חוזר הביטוי שלנו "והזר הקרב יומת" (ראו כל הפסוקים שהבאנו בהערה 1 לעיל). מדוע מתעלם רשב"ם מהפסוקים בפרק א ובפרק ג שבתחילת ספר במדבר בהם כבר נאמר הציווי: "והזר הקרב יומת"? מדוע הוא משווה את הציוויים שבפרשת קרח לספר ויקרא ומדלג על תחילת ספר במדבר, על פרשתנו? האם הוא רואה בציוויים שלנו אזהרה רק ללויים? האם הוא רואה בכל ספר במדבר עניין אחד? המאיר עינינו בפירוש שלמה בן מאיר - יבורך.

⁴ כאן בספר במדבר. וכך יש להוסיף גם במשפט הבא.

⁵ דברי רמב"ן אלה הלוקחים מהקדמתו לספר במדבר, יוצרים הקבלה ישירה בין ספר שמות לספר במדבר, תוך התעלמות מספר ויקרא. יש קשר ישיר, לשיטת רמב"ן, בין איסור הקריבה אל הקודש עד כדי עונש מיתה במעמד הר סיני, שהיה לשעתו, ובין זה של המשכן והמקדש שהוא לדורות. רשב"ם מקשר בין ספר ויקרא לספר במדבר ואילו רמב"ן מקשר בין ספר שמות לספר במדבר (פרשתנו ופרשת קרח כאחת). שניהם מתעלמים מהסיפור של נדב ואביהוא משום שהוא ענין פנימי של עבודת הכהנים. איסור קריבה לכהנים לחוד (כמו לקדש הקדשים) ואיסור קריבה ללויים ולישראל לחוד. אם "נחבר" את פירוש רשב"ם ורמב"ן, נקבל את המהלך הבא: ספר שמות מדגיש את קדושת הר סיני והוא גם הראשון לציין את קדושת המקדש. ראו פרשת תצוה. ספר ויקרא מחזק את מעמד הכהנים וקדושת המקדש, אך לא עד כדי איסור מיתה. דווקא ספר במדבר מביא את קדושת המקדש לדוגמת קדושת הר סיני: "לא תגע בו יד פי סקול יסקל או ירה יורה וכו'". ובשניהם הקדושה היא לשעתה: "במשך היבל המה יעלו בהר", ובנסוע המחנה ירעו בעלי חיים ויתהלכו בני אדם במקום בו עמד עד לפני זמן קצר קודש הקדשים (ואילו בבתי כנסת ומקום המקדש, גם כשהם שוממים, מסכת מגילה פרק ג משנה ג). ולשיטת רמב"ן, ראה זה פלא. התורה שנתנה במעמד הר סיני שהוא המקור להגבלה וקדושה שיש עמה עונש מיתה, נתונה לדורות בלשכת הגזית לשם יכול כל אדם לבוא ללמוד, לדון ולשמוע דברי תורה. המקדש הסמוך, הוא שקבל את ההגבלה והקדושה שיש עמה עונש מיתה מהר סיני, אבל לא בית המדרש שפתוח לכל, טמאים כטהורים, כוהנים כלויים וישראל ואפילו לנכרים.

מסכת סנהדרין דף פד עמוד א – מיתה בידי אדם או בידי שמים

זר ששימש במקדש. תניא, רבי ישמעאל אומר: נאמר כאן: "והזר הקרב יומת" (במדבר יח ז), ונאמר להלן: "כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות" (במדבר יז כח) - מה להלן בידי שמים, אף כאן בידי שמים.⁶ רבי עקיבא אומר: נאמר כאן, "והזר הקרב יומת" ונאמר להלן: "והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת" (דברים יג ו) - מה להלן בסקילה - אף כאן בסקילה. רבי יוחנן בן נורי אומר: מה להלן בחנק - אף כאן בחנק.⁷

פסיקתא רבתי (איש שלום) פרשה מז - שני בני אהרן לפני ולפנים

אמר אהרן: ישראל שהיו הדיוטים ראו אותך בים ובסיני ולא הוזקו. ואני שהרשיתני אצלך במשכן "ומפתח אוהל מועד לא תצאו" (ויקרא ח לג) והזהרת את ישראל "והזר הקרב יומת" (במדבר א נא), נכנסו בני לראות עוזך וכבודך ומתו?! אמר הקב"ה למשה: אמור לאחיך אהרן: חסד גדול עשיתי עמך וכבוד גדול חלקתי לך שנשרפו בניך. אני נתתי אותם לפני מכל המחיצות אפילו למשה אחיך, היאך? ישראל מקיפין את הלויים, ומשה לוי "והלויים יחנו סביב למשכן העדות" (במדבר א נג)⁸ - נמצאת למד, אהרן ובניו לפני משה בחוץ.⁹

ילקוט שמעוני תהילים רמז תשפה – תשובה אחרת לבני אהרן

מהו "לראות עוזך וכבודך"? אמר אהרן: ישראל שהיו הדיוטים ראו אותך על הים ובסיני ולא הוזקו, ואני שהרשיתני אצלך במשכן, שנאמר: "ומפתח אוהל מועד לא תצאו", והזהרת את ישראל "והזר הקרב יומת", ונכנסו בני לראות עוזך וכבודך ומתו! א"ל הקב"ה למשה: אמור לאהרן: כל מי שנכנס לאהל מועד שלא ברשות מצטרע. וכן אתה מוצא בעוזהו. ואם אתה מבקש שיהיו בניך מצורעים, אותם שהם יושבים לפני מכל המחיצות, היית מבקש שיהיו יושבים לעצמך חוץ לכל מחנות, שנאמר: "בדד ישב מחוץ למחנה"? כיון ששמע אהרן, אמר: טוב חסדך, שמתו בני מחיים מצורעים, שפתי ישבחונך, על כן אני מחוייב להודות לך ולשבחך.¹⁰

⁶ כבר הערנו מספר פעמים שלשון "להלך" אצל חז"ל פירושה "במקום אחר", גם לפני, ולא כמו היום במשמעות "למטה, בהמשך". "להלך" בלשוננו הוא "לקמן" בלשון חז"ל. לעצם העניין, ר' ישמעאל מעדיף את הפסוק מפרשת קרח: "והזר הקרב יומת" שהוא האזכור הרביעי בתורה (בספר במדבר) על פני על פני הפסוקים מפרשתנו ומתחילת הספר, משום שהוא רוצה להוכיח שעונשו של זר שנכנס למקדש ועובד עבודה הוא במיתה בידי שמים ולפיכך סיפור קרח ועדתו הוא מקור חשוב (ונדב ואביהו כאמור אינם שייכים לעניין כי הם כהנים). את ה"הזר הקרב יומת" שבתחילת הספר, אומר ר' ישמעאל, אני מבאר לפי המקרה של קרח ועדתו שנשרפו בידי שמים (ראו רש"י בגמרא שם). לפיכך, אין סיוע לרשב"ם מדברי ר' ישמעאל, ודבריו עדיין צריכים עיון. כיצד הוא יכול לפרש את הפסוק בפרשת קרח ולומר: "שעדיין לא התרה בם הקב"ה שעדיין לא נכתב והזר הקרב יומת", כאילו פרשתנו לא קיימת! אולי מדרש אגדה (בבב) במדבר פרק יז, שמזיז את מחלוקת קרח לתחילת הספר יביא תרופה לרשב"ם: "האם תמנו לגוע. אחר שאמר הקב"ה והזר הקרב יומת (במדבר א נא), אם אנו קריבים אל משכן ה' נמות האם לא תעשה עמנו תקנה: תמנו לגוע. מכאן אתה למד שמחלוקת קרח היתה קודם שנתמנו לעשות דגלים, וקודם שנתמנו הלויים לעשות את המשכן ולשמרו". אלא שאין דרכו של רשב"ם כפשוטו מקרא להסתמך על מדרשי אגדה ועל "אין מוקדם ומאוחר בתורה" ועדיין דבריו צריכים עיון על דרך הפשט.

⁷ ההלכה היא כשיטת ר' ישמעאל כמובא ברמב"ם הלכות ביאת המקדש ראש פרק תשיעי: "זר שעבד במקדש, עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים". ונראה שכלל, העונש על כל העבודות הפסולות ומעשי החריגה והחדיירה אל הקודש שלא ברשות, גם של הכהנים, הוא בידי שמים, כשיטת ר' ישמעאל. בית הדין הגדול שיכול לדון בדיני נפשות ולהמית, הוא זה שיושב בלשכת הגזית בסמוך למקדש ואף משגיח על עבודת המקדש (רמב"ם, הלכות ביאת המקדש פרק שישי). מי שמחלל את המקדש, מן הסתם פוגע גם בסמכותו וכוחו של בית הדין שהרי שניהם צמודים וסמוכים מהר סיני (ראו רמב"ן לעיל, וראו דברינו [אוהל מועד אולפן או משכן](#) בפרשת ויקרא שם בקשנו להראות שמתחילת הדרך כבר תפקד "סנהדרין אצל המזבח" ואולי אפילו קדם לו). אם כך, לא נותר אלא שידונוהו שמים כשיטת ר' ישמעאל ולא בני אדם ששוב אין בכוחם לדון, כשיטת ר' עקיבא. ראו גם דברי רמב"ן בפירושו לשמות פרק כא פסוק כט: "וגם בעליו יומת - קבלו רבותינו ז"ל (מכילתא כאן, סנהדרין טו ב) שהיא מיתה בידי שמים, וכמוהו והזר הקרב יומת (במדבר יח ז), ומתו בו כי יחללוהו (ויקרא כב ט). וראיתי שלא בא בתורה בחייבי מיתות ב"ד "יומת" בלבד, אבל "מות יומת" נאמר בכולן".

⁸ ראו בראשית רבה נה סימן ו: " ... משה אמר הנני, הנני לכהונה, הנני למלכות, א"ל הקב"ה: אל תקרב הלום, אין קרב אלא כהונה, היאך דאת אמרת (במדבר א) והזר הקרב יומת". ראו דברינו [אל תקרב הלום – הקרב אליך את אהרן](#) בפרשת תצוה.

⁹ אהרן קובל לפני הקב"ה שקרבתו לה', הוא ובניו הכהנים, רק הזיקה לו וגרמה לו מותם, בעוד שכל ישראל ראו את עוזה של הקב"ה בים סוף ("עוזי וזמרת יי") וזנו עיניהם בשכינה ("זה אלי ואנוהו"), גם במתן תורה ("הראך את אשו הגדולה") ולא הוזקו כלל. אז במה זכה אהרן לעומת "סתם עמך"? מה מועילה לכהנים הקרבה לקודש שכעת בני ישראל מזהירים עליה ואילו הכהנים משמשים בקודש? תשובת הקב"ה שבני אהרן נכנסו "לפנים" להיכן שמש לא נכנס ונשאר "בחוץ", צריכה הסבר. נכון שהם כעת במדרגה גבוהה ממש שמשאר בחוץ והם בפנים (וגם על זה ניתן לשאול ממדרשים שאומרים שמש לא נכנס אל קודש הקדשים בכל עת שרצה, בניגוד לאהרון), אבל דא עקא, מה חסד הוא להם אם בכך מצאו את מותם? מה פירוש המשפט במדרש: "חסד גדול עשיתי עמך וכבוד גדול חלקתי לך שנשרפו בניך"? שמתו בידי שמים ולא בידי אדם (כמו שראינו לעיל). האם חסד הוא שזכו להיות בדרגת בני ישראל בים ובסיני כל השנה, והשריפה היא כבר שגיאה שלהם? כך או כך, בניגוד לפרשני המקרא, רשב"ם ורמב"ן, שלא ראו לכלול בנושא של "והזר הקרב יומת" את פרשת בני אהרון, מדרש זה איננו מהסס לכלול גם את המקרה הזה. להלכה, "הזר הקרב יומת" מדבר על ישראלים ולויים (כולל לוי משורר ששיער - שעשה מלאכת שוער, ראו מסכת ערכין דף יא ע"ב), לא על כהנים. אבל מדרש הלכה לחוד ומדרש אגדה לחוד וגם הכהנים צריכים לדעת את מגבלותם.

¹⁰ סטינו קצת לנושא בני אהרון ונסביר מדוע. לפנינו דוגמא קלאסית למדרש שמרחיב במקום שמדרש אחר מקצר - כפירוש והרחבה של מדרש קדום ממנו, או אדרבא, המאוחר הוא שמשמר את הנוסח המלא והמקורי. כך או כך, ראו איך ילקוט שמעוני עונה על

מסכת מכות דף כד עמוד ב – באו גויים ושועלים בנחלתך

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים. כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור' עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: "והזר הקרב יומת" ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? ¹¹ אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב: "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו" (ישעיהו ח). וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש" (מיכה ג), בזכריה כתיב: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים" (זכריה ח). עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה - הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה. עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, ניחמתנו! עקיבא, ניחמתנו. ¹²

רד"ק דברי הימים ב כד יז – יואש שעשה עצמו אלוהות

"וישתחו למלך אז שמע המלך אליהם" - השתחוו לו ופיתו אותו בדבריהם ואמרו שיהיו נשמעים לו לכל מצותיו וגם הוא ישמע אליהם לעבוד האשרים ככל העמים וכיוצא בדברים האלו. אז שמע המלך אליהם ועזבו עבודת בית המקדש ועבדו האלילים. ובדרש, וישתחוו לו שעשאוהו לאלוה וכך אמרו: "והזר הקרב יומת" ואתה אדוני המלך היית בבית המקדש שש שנים ועדיין אתה חי וראוי אתה שנעבדך עבודת אלוה. ¹³

מסכת ברכות דף כב עמוד א

השאלה ששאלנו בהערה הקודמת: עדיפה מיתה על פני צרעת. לעניין עוזיה שהצטרע ואיך זה קשור לנושא שלנו, ראו מדרש תנחומא פרשת נח סימן יג: "בעוזה כתיב כי אוהב אדמה היה (דברי הימים ב כו) שהיה מלך והפקיר עצמו לאדמה ולא נזקק לתורה, יום אחד נזקק לבית הועד, אמר להם במה אתם עוסקין? אמרו לו: בהזר הקרב יומת (במדבר א). אמר להם עוזיה: הקב"ה מלך ואני מלך. נאה למלך לשמש פני מלך ולהקטיר לפניו. מיד ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת ויאמרו לו: לא לך עוזיהו להקטיר לה' כי לכהנים בני אהרן המוקדשים להקטיר צא מן המקדש כי מעלת (שם כו) ולזה יצא עליו קצף מלפני ה', מיד ויזעף עוזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו". ראו דברינו [צרעת כי תהיה באדם](#).

¹¹ ראו גם מדרש תהלים (בובר) מזמור עט: "באו גוים בנחלתך. הנחת אותם ליכנס. ולא אמרת בתורתך והזר הקרב יומת (במדבר א נא)? ולא הזר בלבד, אלא שני בני אהרן הקדושים נכנסו להקריב ונשרפו, וכן עוזיהו לא לכבודך נכנס, ומה היה בידו, לא קטורת להקטיר לפניך, ויצא מצורע, ולא עוד אלא שרעשה הארץ, ואותם הערלים הנחתם שיכנסו?! אמר לו: אלו נכנסו שלא ברשות לפיכך נגעתי בהם, אבל אלו נכנסו ברשות ואני צויתים, שנאמר: כי הנני קורא לכל משפחות ממלכות צפונה נאום ה' (ירמיה א טו). וכן הוא בילקוט שמעוני תהילים רמז תתכה: "אלהים באו גוים בנחלתך, הנחת אותם ליכנס, ואת אמרת והזר הקרב יומת". המדרשים אמנם ממשיכים שם בדברי נחמה, כמו נחמת ר' עקיבא בגמרא מכות, אבל הכאב הגדול על חורבן המקדש והמחזה של שועלים שהולכים במקום הקדוש ביותר לעם ישראל, עליו נאמר: "והזר הקרב יומת" - בעינו עומד וחוזר כל שנה בקריאת מגילת איכה בתשעה באב. כאן גם בולט ההבדל הגדול בין המשכן למקדש. המשכן, שעליו נאמר במקור בתורה "והזר הקרב יומת", מעצם טבעו, היום הוא כאן ומחר מתקפל ונוסע למקום אחר. המקום שעד לפני רגע חלה עליו קדושת "הזר הקרב יומת", כעת כבשים ועזים רועים בו. לא שועלים בחרבות, אלא בעלי חיים השוכנים דרך חיותם וגידולם הטבעי במדבר. ראו שוב המדרשים על הפסוק במתן תורה: "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ה' והוא" (שמות לד ג). מקדש עולמים, לעומת זאת, שמקבע את מקום "הזר הקרב יומת", הוא שמגדיל את הכאב ועושהו לכאב עולמים. ובתי הכנסת, מקדשי מעט בימינו? הם מקום באמצע. מחד גיסא, אנו רואים אותם בשימונם וחורבנם באירופה ובמזרח. ומאידך גיסא, בפריחתם וחיותם בארץ ישראל.

¹² המשכנו במדרש זה עד סופו הגם שאיננו כ"כ מעניינינו. קשה לעצור באמצע דרשה זו. תשובת רבי עקיבא היא שבמהרה תתגשם נבואת זכריה וישבו המקדש למקומו ואיתו האזרה וההגבלה של כניסת זרים. נראה להשוות פתרון זה שמציע ר' עקיבא עם הפתרון של רבן יוחנן בן זכאי באבות דרבי נתן נוסח א פרק ד: "פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים והיה ר' יהושע הולך אחריו וראה בית המקדש חרב. אמר ר' יהושע: אוי לנו על זה שהוא חרב מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל. א"ל: בני, אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה גמילות חסדים, שנאמר: כי חסד חפצתי ולא זבח (הושע ו ו). מה פשר הבדל זה בין רבן יוחנן בן זכאי שהיה בדור החורבן לעומת רבי עקיבא שחי שני דורות לאחר החורבן. הבדלי ציפיה? הבדלי אישיות? מחלוקת מהותית יותר? נשאיר לשואבי המים מקום להתגדר בו.

¹³ מה לנו כי נלין על גויים שבאו בנחלת ה' ועברו על הציוני "והזר הקרב יומת", כאשר מלכי ישראל ויהודה עשו זאת וכשראו העם שלא נענשו מיד, הפכו לעבודה זרה. ראו פרק כד בדברי הימים שם במלואו המתאר את התנהגותו ההפכפה של יואש (יהואש) מלך יהודה שכל עוד חי עמו יהוידע הנביא היה מלך צדיק, בְּעַר עבודה זרה וחזק את בית המקדש; אך לאחר מות יהוידע (ולא כמסופר במקבילה במלכים ב פרק יב) חזר ועבד עבודה זרה. ולא עוד זאת, אלא עשה עצמו אלוה נכנס אל הקודש. המדרש אליו מתכוון הרד"ק בפירושו מופיע במספר מקומות, ראו למשל מדרש שמות רבה ח ב המשווה אותו לפרעה, חירם ונבוכדנצר שעשו עצמם אלוה: "יואש מנין שעשה עצמו אלוה? דכתיב: ואחרי מות יהוידע באו שרי יהודה וישתחוו למלך אז שמע המלך אליהם (דברי הימים ב כד). מהו וישתחוו למלך? שעשאוהו אלוה, אמרו לו: אילולי שאתה אלוה לא היית יוצא לאחר שבעה שנים מבית קדשי הקדשים". הרי לנו זר שקרב שבע שנים אל הקודש ולא מת, הגם שסופו לא היה בטוב (ראו דברי הימים שם). וכן פירש מצודות על הפסוק. ואת עוזיהו שנכנס אל הקודש כבר ראינו לעיל. עוד על יואש ויהוידע, ראו דברינו [חזק בדק הבית](#).

תניא, רבי יהודה בן בתירא היה אומר: אין דברי תורה מקבלין טומאה ... שנאמר: "הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיהו כג) - מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה.¹⁴

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים: ראה המדרש על הנכרי שביקש להתגייר על מנת שיהיה כהן גדול (אבות דרבי נתן נוסח א פרק טו) ששמאי דחה אותו: "אין לנו כהנים גדולים שיעמדו וישתמשו בכהונה גדולה, אלא גר הקל שלא בא אלא במקלו ובתרמילו ויבא וישמש בכהונה גדולה?". וכשבא אצל הלל: "כתב לו תחילה אל"ף ב"ת ולמדו. תורת כהנים והיה לומד והולך עד שהגיע "והזר הקרב יומת" (במדבר א נא). "נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ואמר: מה אם ישראל שנקראו בנים למקום ועליהם אמרה שכינה: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט ו), אע"פ כן הזהיר עליהם הכתוב: "והזר הקרב יומת"; אני גר הקל שלא באתי אלא בתרמילי - על אחת כמה וכמה!". ראה המדרש במלואו שם. קפדנותו של שמאי מרחיבה במובלע את משמעות הפסוק "והזר הקרב יומת", גם לנכרים שאינם יכולים להתקרב את הקודש, אל עם ישראל. ואילו הלל שמקרב אותו מצטט את הפסוק בגלוי ומסמן לו בכך שיש בתורה מסלולים ותהליכים מדורגים ולכל בן אדם המקום שלו. גם על הלל חל הפסוק "והזר הקרב יומת", גם על משה רבנו. ראה דברינו [הגר שביקש להיות כהן גדול](#) בפרשה זו בשנה האחרת, שם הרחבנו במדרש זה והראינו כיצד הוא מתחבר לפרשת במדבר, שתמיד סמוכה לחג השבועות, זמן מתן תורתנו, לתורה שנתנה במדבר, ולגרים שבאים "מהמדבר" לחסות תחת כנפי השכינה. וכדברי בועז לרות: "הַגֵּד הַגֵּד לִי פֶלֶאֱשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת חַמּוֹתַי אַחֲרַי מוֹת אִישׁוֹ וְתַעֲזָבִי אֲבִיךָ וְאִמְךָ וְאָרְצְךָ מוֹלְדֶתְךָ וְתִלְכִי אֵל עַם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם: יִשְׁלַם ה' פְּעֻלָּךְ וְיִתֵּי מִשְׁכַּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מֵעַם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת לְחַסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו" (רות ב יא-ג).

¹⁴ בחרנו לסיים ברעיון שהזכרנו בסוף הערה 5 לעיל. ראו בגמרא שם שמדובר בטבילה (מטומאת קרי) לשם לימוד תורה. התורה נתנה באש ובהגבלה חמורה של "כי סקול יסקל", "פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב" וכו'. משם, עברה הגבלת הקדושה וכוחה להמית למשכן ולמקדש. ראו רמב"ן לעיל. והתורה מה עליה? "התורה כולה אש, מאש נתנה ובאש נמשלה" (תנחומא פרשת יתרו סימן יב), ולפעמים גם נכווים ממנה. בודאי כך בפסיקתה, עריכת הדין וההוראה על פיה. אבל בה בעת האש גם שורפת את הטומאה ומפילה את המחיצות ואין דין "הזר הקרב יומת" בלימוד התורה. אדרבא, אין זרים ונכרים אצל התורה הפתוחה לכל (סנהדרין נט ע"א). ראו דברינו [מורשה קהילת יעקב](#).